

Tiedotustutkimus -lehden todellisuutta ja utopiaa

Yli kymmenen vuotta sitten **Tiedotustutkimus** oli tekijöilleen haaste. **Tiedotustutkimus** oli tieteellisen yhteisön organisoija, agitoinja, propagandisti. **Tiedotustutkimusta** tehtiin poliittisen lehdistön vaiheen innostuksella – ajettavana oli asioita, tutkimukselle haluttiin suuntaa.

Edelleenkin **Tiedotustutkimus** on, nimensä mukaisesti **tieteellinen** aikakauslehti. Se organisoii varsin erikoislaatuista tutkijayhteisöä. Se agitoi opiskelijat ja osan tiedotusalaan (journalistit, tiedottajat, viestintätutkijat) tiettyjen teemojen ääreen (esim. kulttuuritutkimus, naistutkimus, viestintäpoliittinen tutkimus). Se propagoi tutkijoita, kulloistakin tiedostuksen tilaa ja kiinnostuksen kohteita. Parhaimmassa tapauksessa **Tiedotustutkimus** on lukija- ja kirjoittajakuntansa keulakuva ja sisäinen yhdistäjä.

Tieteellisten aikakauslehtien parissa on havaittavissa nykyisin uusitumista, jopa kriisiytymistä. Kulttuurin- ja tekstintutkimuksen uudelleen tuleminen erityisesti arjen tutkimuksen muodossa on tuottanut innovaatioita ja innostusta aikaisempaa epämuodollisempaan, eikateemiseen, jopa journalistiseen kirjoittamiseen. Tuloksena on uusia aikakauslehtiä, jotka sivuavat teemoillaan myös tiedotustutkimuksen intressejä - **Synteesi**, **Naistutkimus**, **Rauhantutkimus** jne. Samaan "kilpaan" ovat ajautuneet perinteikkäät **Sosiologia**, **Politiikka**, **Psykologia**, **Tiede ja edistys** jne. Ei ole enää kummallista, että tiedotustutkimusta löytyy taiteentutkimuksenkin piiristä, että julkisuusteemaa käsitelläänkin valtio-oppineiden piirissä, että sosiologit innostuvat semiotiikasta.

Tällainen tilanne aiheuttaa mielestäni – paitsi että se on nähtävä myös hedelmälliseksi poikkitieteellisyudeksi – **Tiedotustutkimus** -lehden ja sen tulevaisuuden kannalta mm. seuraavia ongelmia.

- a) Suomalaisia 'hyviä' artikkelinkirjoittajia on vaikea löytää – tutkijat ovat tunnetusti sokeita omien tekstiensä suhteen. Ne, jotka kirjoittavat aktiivisesti, kuuluvat melko suppeaan ja usein journalistisesti orientoituneeseen tutkijajoukkoon. Tutkijat vaikkenevat kahdella tavoin: joko kokonaan tai puisevasti.
- b) **Tiedotustutkimuksen** toimittaminen tapahtuu olemattomin resurssein. Rinnalla kilpailevat jäsenmäärältään suuret seurukset ja niiden keulakuvat, julkaisut, joilla on esimerkiksi varaa käyttää nk. referee -järjestelmää, kääntäjiä ja jopa maksaa kirjoituspalkkioita. Se saattaa näkyä paitsi lehden yleisessä tasossa myös kirjoittajien innokkuudessa tarjota hengentuotoksiaan.

c) **Tiedotustutkimus -lehden profiilia pitäisi terävöittää** — mutta miten? Mitä on tiedotustutkimus? Onko se alan keskeisissä oppilaitoksissa annettavaa tiedotusopillista yleissivistystä, alan tutkijoiden, opettajien ja opiskelijoiden kirjoituksia — vai kaikkien viestintäilmiöistä tai journalismista kiinnostuneiden ja niitä erittelevien tutkimuksia?

Tiedotustutkimuksen kehittyminen Suomessa 1960-luvulta lähtien voidaan suureksi osaksi yhdistää erilaisiin yhteiskunnallisiin radikaaleihin liikkeisiin, jotka pyrkivät asettamaan kyseenalaisiksi yleisesti määritellyn ja institutionaalisen 'tiedon' käsitteen. Tähän tiedotustutkimuksen alkuvaiheeseen kuului myös oleellisesti **kriittisyys**, joka suuntautui yhteiskunnallisten merkitysten uudelleen konstruoimiseen — esim. yhteiskunnallisen tajunnan ja tietoisuuden käsitteet, hegemonia, indoktrinaatio, tajuntateollisuus, jne. Tiedotusopin opetuksessa tämä on näkynyt pyrkimyksenä — ei pelkästään käytäntöjen uusintamiseen, vaan myös niiden analysoimiseen. Näin esimerkiksi opiskelijat ovat joutuneet ristiriitaan tiedotusopin 'teoreettisuuden' ja käytännön odotusten kanssa. Kysymys käytännön ja teorian suhteesta kulminoituu käsityksemme tiedotustutkimuksesta.

Voidaan perustellusti kysyä, mikä tiedotustutkimuksen perimmäinen luonne on — onko se tieteidenvälisen tutkimuksen ja keskustelun areena eikä varsinaisesti akateeminen oppiaine? Tällainen määrittely avaa myös **Tiedotustutkimus** -lehdelle perspektiivin. Erilaiset diskurssit tulevat tärkeiksi. **Tiedotustutkimus** -lehti voisi olla tieteen tienristeys, jossa moni käy, mutta jonne harva jää Berelsonin kuulua puhetta lainatakseni. Tällainen ajatus on viime aikoina ollut implisiittinä myös **Tiedotustutkimuksen** toimituspolitiikassa.

Voimme olla kiinnostuneita siitä, miten esimerkiksi lingvistiset, psykologiset, sosiaaliset ja kulttuuriset merkitykset konstruoidaan, muodostetaan, sovitaan välitetään — tai tukahdutetaan. Millaisia oleksia sisältävät erilaisten merkitysten ja ilmiöiden tulkinnat?

Tiedotustutkimuksen lähialueet liittyisivät kielen ja koodien tutkimukseen, niiden instituutioiden ja käytäntöjen tutkimukseen, joiden piirissä yksilöt ja ryhmät tuottavat ja ilmaisevat merkityksiä, tulkitsevat ja konstruovat elinyhteisöään. Näin viestintävälineitä voisi tutkia kulttuuristen merkitysten tuottamisen ja uusintamisen instituutioina, kieltä sen ohessa konventionaalisen järjestelmänä eikä läpinäkyvänä todellisuuden kuvaajana, samalla voisi tutkia kuinka inhimillinen tietoisuus vastaanottaa, käsittelee ja esittää informaatiota — tämä niissä sosiaalisissa yhteyksissä, jotka vaikuttavat näihin kommunikatiivisiin akteihin. On kuitenkin tärkeää painottaa, että tällaisia yhteyksiä ei voida tutkia pelkästään teoreettisin käsittein vaan elävä yhteys empiriaan on säilytettävä.

Tiedotustutkimuksen kannalta on myös tärkeää pohtia, mitä **tulevaisuus** tuo mukanaan. Tässä mielessä tiedotustutkimuksen historian merkitys on suuri: kuinka tähän on tultu, osoittaa jotakin siitä, miten tullaan etenemään. Tiedotustutkimus kamppailee erilaisten painei-

den keskellä — tutkimus kehittyy myös akateemisen "kontrollin" ulkopuolella nopeasti ja tiedotustutkimuksen tieteidenvälisyys aiheuttaa paineita tutkijayhteisölle.

Tiedotustutkimus saattaa tulevaisuudessa joutua skitsofreniseen tilaan: toisaalta se vaalii humaania, kirjallista traditiota (julkaisut, kirjallisuus, opetus tutkielmiseen), toisaalta se on vastakkain teknologian kehityksen ongelmien kanssa (kamerat, studiot, äänitteet, videolaitteet jne.). Millaisia haasteita 'uusi' teknologia asettaa tiedotustutkimukselle? Onko elektroninen tieto kulttuurituotannon muoto? Tuleeko teknologia määrittelemään tiedon? Millaisia kaupallisia ja teollisia intressejä tutkimukset palvelevat? Mitä vaatimuksia on avaruustutkimuksella, sotilaallisella tutkimuksella? Millaisia omistuksen ja kontrollin muotoja teknologiat sisältävät? Miten poliittinen kontrolli toimii? Miten voidaan määritellä informaation salassapito, luotettavuus ja saatavillaolo? Uudet kyvyt ja taidot kehittyvät teknologian alueella (videoteollisuus, tietokoneet, tietokonejulkaisut) ja ne vaikuttavat myös sukupuolten väliseen työnjakoon. Millaisia ovat 'uuden' teknologian representaatiot (esim. science fiction)? Vaihtoehtoiset organisoitumisen ja toiminnan muodot?

Tiedotustutkimus -lehti on ollut viime vuosina 'linjakkaasti' linjaton, eräänlaisella palveluperiaatteella toimiva julkaisu. Se on antanut palstatilaa erilaisille kriisiytymisen ilmentymille (tämä on sitä linjakkuutta), toisaalta ilmentymät alkavat olla niin monimuotoisia, että pluralismi saattaa johtaa umpikujaan. Pitäisikö lehti antaa esimerkiksi väliuosittain erilaisten intressien äänitorveksi — tieteenalojen painotus tulisi näin esiin ja monenlaiset ryhmät voisivat käyttää lehteä julkaisemiseen?

Alue, jolta lehti on saanut vain vähän puhuttavaa, on uusi viestintäteknologia kulttuurisesti ymmärrettyä — sen merkityksellistämisen. Viestintäteknologiasta on vaikea kirjoittaa 'tieteellisesti'. Kansainvälinen viestintä ja viestinnän eettiset ja moraaliset ongelmat (esim. lapset ja nuoret) ovat jääneet syrjemmälle. Myös viestinnän talouteen ja organisointiin liittyvistä kysymyksistä ei juuri saa kirjoituksia.

Ainakin nämä eväät kannustakoot uutta toimitusta yhä parempiin saavutuksiin. Samalla kiitän vuosien 1986-1988 toimittajakuntaa ja erityisesti toimitussihteeriä yhteistyöstä.

Irma Kaarina Halonen

* * *

Kolme vuotta **Tiedotustutkimus** -lehden toimitussihteerinä on takana.

Henkilökohtainen saldo ei näytä kaksiselta. Menoissa kaikenlaista tavaraa, tuloissa vain muutama vihamieheksi saatu isokokoinen sosiologi.

Myönnettävä on, että viimeiset ajat toimitin lehteä vailla intoa. Tunnelmaa eivät kohottaneet "napakkaa opiskelua" ja myöhäisten väitte-
lijöiden rankaisemisesta vaativat professorit ja rehtorit, joiden intel-
lektuaalinen kilvoittelu kiteytyy siihen, kuka rohkenee ehdottaa al-
haisinta perustutkinnon ja väitöskirjan valmistumisen aikaa. Kehäraa-
kiksi kolmikymppisenä?

Tulimieltä eivät nostattaneet myöskään ne mielipiteet, joita yhä
useammin kuuli kriittisen, yhteiskuntatieteellisen, suomenkielisen ai-
kakauskirjan toimittamisen mielekkyydestä. Kriittinen? Mitä soopaa,
moraalinen agnostisismi on nykyaikaisen yhteiskunnan käyttövoima.
Yhteiskuntatieteellinen? Arkaaista. Yhteiskuntatieteiden tuhoisa in-
terventio kulttuuriin on päättynyt - ja hyvä niin. Suomenkielisen? Pro-
vinsiaalista puuhastelua. Todellinen tiede tehdään kansainvälisillä
areenoilla.

Parasta siis lopettaa. Aatos Erkko tai Eetos Arkku, siinäkö vaih-
toehdot?

Toimitussihteeri